

Unele precizări consolidate privind scopul, sarcinile și principiile de bază ale procesului contravențional în Republica Moldova

Some comprehensive clarifications regarding the purpose, missions and fundamental principles of the contraventional process in the Republic of Moldova

Conf. univ. dr. **Oleg PANTEA***
Universitatea de Stat din Moldova
Facultatea de Drept

Doctorand **Andrei GÎRLEANU***
Universitatea de Stat din Moldova
Facultatea de Drept

Abstract

This study presents some comprehensive insights into the purpose of the contraventional process, through the prism of both the contraventional law and the opinions of the researchers from the country and abroad. In order to fulfill the purpose of the contraventional process, we have identified and elaborated on its fundamental missions.

A distinct section of the research has been dedicated to the core principles of the contraventional process, outlining the foundational concepts as stipulated in the contraventional legislation and establishing some specific principles of the contraventional process (legality, equality, presumption of innocence, individualization of the contraventional liability and the contraventional sanction, preventing and fighting against contraventions, personal character of the contraventional liability).

It is considered that „The contraventional process must contribute to the defense of the social and state order, the protection of public property, the strengthening of legality, the prevention of contraventions, as well as the education of citizens in the spirit of respect for the laws and the rules of social coexistence”.

Keywords: *contraventional process, principles of the contraventional process, purpose, missions of the contraventional process, contraventional legal relationship, contravention.*

Rezumat

În prezenta lucrare au fost reliefate abordări consolidate privind scopul procesului contravențional, atât prin prisma legii contravenționale, cât și a părerilor doctrinarilor din țară și de peste hotare. Întru realizarea scopului procesului contravențional, au fost identificate și dezvoltate sarcinile de bază ale acestuia.

Un loc aparte în lucrare a fost dedicat principiilor de bază ale procesului contravențional, prin descrierea ideilor fundamentale prevăzute în legea contravențională și dezvoltarea unor principii specifice procesului contravențional (legalității, egalității, dreptății, prezumției nevinovăției,

---

* panteaoleg@gmail.com

* andreig_u@yahoo.com

individualizării răspunderii și sancțiunii contravenționale, prevenirii și curmării contravențiilor, caracterului personal al răspunderii contravenționale).

Se susține că „procesul contravențional trebuie să contribuie la apărarea orânduirii sociale și de stat, la ocrotirea proprietății publice, întărirea legalității, prevenirea contravențiilor, precum și educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor și a regulilor de conviețuire socială”.

Cuvinte-cheie: *proces contravențional, principiile procesului contravențional, scop, sarcini ale procesului contravențional, raport juridic contravențional, contravenție.*

1. Introducere

Reacția socială contra faptelor ilicite, pentru a fi eficientă, trebuie să deruleze pe mai multe paliere, corespunzător: politic, educațional, economic și juridic. Printre diversitatea tipurilor de reacție socială, un loc aparte revine „aplicării sancțiunilor juridice” față de persoanele care nu-și conformează conduita potrivit normelor juridice. În scopul restabilirii ordinii de drept, legiuitorul a delegat organelor sale competente atribuția de a aplica sancțiuni destinatarilor care încalcă preceptele legii, inclusiv sancțiuni contravenționale pentru fapte ilicite cu un grad de pericol social redus. Sancțiunea contravențională este o măsură de constrângere și de resocializare, care se aplică contravenientului în scopul îndreptării acestuia și a prevenirii săvârșirii contravențiilor.

În sfera abaterilor de la lege, un loc aparte revine contravențiilor, acestea fiind „acțiuni sau inacțiuni cu un grad de pericol social mai redus decât infracțiunile, săvârșite cu vinovăție, care atentează la valorile sociale ocrotite de lege, sunt prevăzute de Codul contravențional și sunt pasibile de sancțiuni contravenționale”¹. Cu referință la valorile ocrotite, acestea sunt reliefate în art. 2, Cod contravențional: „Apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărarea proprietății, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege...”. Prin săvârșirea unor contravenții, de fapt, se naște un raport juridic, în temeiul căruia statul are dreptul de a aplica vinovatului sancțiunea contravențională prevăzută de legislația în vigoare.

În general, reglementarea sistemului contravențional al Republicii Moldova a cunoscut o continuă schimbare începând de la independență (1991), unde era aplicat Codul cu privire la contravențiile administrative din 1985, până la apariția Codului contravențional din 24.10.2008, care de altfel a fost un moment crucial în evoluția dreptului contravențional național. Aceste schimbări au fost marcate de condițiile istorice, dar și de dezvoltarea economico-socială a Republicii Moldova, de acele valori care trebuiau ocrotite de legea contravențională specifice fiecărei perioade și pericolul generat de relațiile sociale.

Constituția Republicii Moldova, în art. 1 al. (3) prevede că „Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate”². Aici nu trebuie să uităm și despre obligațiunile sociale, unde toți sunt egali în fața legii, și autorităților publice, fără nicio discriminare. Respectarea cerințelor de supunere față de lege impune stabilirea unor reguli de comportament într-un cadru legal bine pus la punct, iar nerespectarea acestor reguli determină aplicarea sancțiunii prevăzute de legea în vigoare în acest scop.

2. Rezultate și discuții

Întru argumentarea actualității și importanței subiectului supus cercetării, pornim de la ideea că toate acțiunile umane sunt susceptibile să genereze o formă sau alta de răspundere, deoarece normele de comportament sunt prescripții cu caracter reglator prin care societatea își apără interesul său general.

¹ *Codul contravențional al Republicii Moldova*, adoptat la 24.10.2008. Publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 3-6 la 16.01.2009. Republicat în Monitorul Oficial nr. 78-84 din 17.03.2017.

² *Constituția Republicii Moldova*, adoptată la 29.07.1997. Publicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1 din 12.08.1994. Republicată în Monitorul Oficial nr. 78 din 29.03.2016.

Prin urmare, aceste norme fixează limitele în care statul poate interveni prin măsuri de constrângere, în cazul în care este amenințată afirmarea acestui interes. Astfel, se accentuează valoarea aplicativă a procesului contravențional, care țintește spre asigurarea eficienței normelor de drept, în societate, stimularea atitudinii de respect față de lege a destinatarilor acesteia, stabilirea și menținerea ordinii sociale și a ordinii de drept. Actualitatea temei analizate este argumentată și prin prisma dinamicii sistemului normativ-juridic contravențional, adaptat la evoluția realităților sociale. Legislația contravențională este într-o dinamică continuă, datorită noilor tipuri de relații sociale care se nasc în comunitate. Astfel, legiuitorul trebuie să țină pasul cu evoluția realităților și necesităților sociale, în măsura în care orice raport antisocial, care pretinde a produce anumite prejudicii, să nu fie lăsat în afara reglementării. Totodată, multitudinea și diversitatea faptelor contravenționale comise condiționează intervenția statului în vederea identificării modalităților adecvate de răspuns la comportamentele ilicite, care ar determina curmarea și prevenirea acestor manifestări.

Apoi, pentru a aduce o claritate sensului de proces contravențional și specificului acestuia, ținem să menționăm faptul că diacronic, până la intrarea în vigoare a Codului contravențional în 2009, procesul de examinare al contravențiilor administrative avea loc în cadrul procesului administrativ, fiind abordat drept o subramură a dreptului administrativ, fapt care există până astăzi în majoritatea statelor post-sovietice.

Odată cu intrarea în vigoare în anul 2009 a Codului contravențional, a apărut o nouă ramură de drept, de data aceasta distinctă de dreptul administrativ, cu denumirea „Drept contravențional”, care conține lista exhaustivă a abaterilor recunoscute drept contravenții și reglementează întreaga procedură contravențională. Printre susținătorii acestei idei s-au remarcat profesorii S. Furdui și V. Guțuleac³. Trebuie să recunoaștem însă că, până astăzi, nu există unicitate în această problemă de delimitare a dreptului contravențional de dreptul administrativ, administratiștii considerând-o până în prezent sub tutela dreptului administrativ.

Cu referință la legislația statelor Uniunii Europene, nu vom întâlni expres aici noțiunea de contravenție sau proces contravențional, doar cu mici excepții, iar toate faptele care prezintă un pericol social mai mic decât infracțiunea sunt incluse în cadrul legii penale. Apoi, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, în hotărârea *Ziliberberg versus Moldova* (cererea nr. 61821/00) din 01.02.2005⁴, s-a menționat că procedurile administrative (în cazul nostru contravenționale) cad sub incidența caracterului penal al procedurilor și acestora li se aplică același principiu ca și procedurilor penale.

În pofida faptului că contravenția în coraport cu infracțiunea prezintă un pericol social mult mai redus, nu este o încălcare gravă, totuși prin hotărârea *Ziliberberg versus Moldova* se impune față de autoritățile competente să constate și să examineze contravenția după modelul unui proces penal, deoarece nerespectarea normei legii contravenționale duce expres la încălcarea unuia din drepturile fundamentale prevăzute de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului și Constituția Republicii Moldova.

Astfel, dacă să ne referim la raportul juridic de drept contravențional, acesta apare ca relație socială reglementată prin intermediul normelor juridice, relație în care subiecții sunt titularii de drepturi și obligații prevăzute în norme, drepturi care pot fi realizate cu ajutorul organelor de stat. Statul însă nu poate atrage la răspundere contravențională direct persoana, deoarece aceasta nu are drept de aplicare automată, ci va cere sancționarea pe calea unei proceduri speciale, prevăzute de lege. Printr-o asemenea ordine se conturează un raport de procedură între diferiți subiecți care au anumite drepturi și obligații.

Cercetarea contravențională nu reprezintă decât o etapă preliminară care asigură, pe de o parte, descoperirea contravenției, iar pe de altă parte, identifică făptuitorii în scopul atragerii la răspundere contravențională. Spre deosebire de procesul penal, în cazurile contravenționale este posibil ca aceeași

---

³ S. Furdui, *Dreptul contravențional: Manual*, Chișinău, Cartier Juridic, 2005. V. Guțuleac, *Tratat de drept contravențional*, Chișinău, Tipografia Centrală, 2009, p. 102.

⁴ Hotărârea CtEDO *Ziliberberg versus Moldova* (cererea nr. 61821/00) din 01.02.2005. Disponibilă pe <https://hudoc.echr.coe.int/app/conversion/docx/?library=ECHR&id=001-112614&filename=CASE%20OF%20ZILIBERBERG%20v.%20MOLDOVA%20-%20%5BRomanian%20Translation%5D%20by%20the%20P.A.%20%22Lawyers%20for%20Human%20Rights%22.docx&logEvent=False> (accesat la 25.03.2024).

autoritate să constate, să examineze și soluționeze cauza contravențională. Avem în vedere competența materială și procesuală stabilită prin lege instanței de judecată, procurorului (este mai mult una formală), a comisiei administrative și a agentului constator (desemnat de mai multe autorități administrative, vezi art. 400-423¹, Cod contravențional).

De la general la particular, termenul de procedură este derivat din latinescul „procedere”, care înseamnă a progresa, a avansa, a evalua, forma legală de a proceda în cazuri determinate de lege. Doctrina de specialitate din statele post-sovietice, la care, de altfel, fac referință cercetătorii noștri, văd în procesul contravențional „activitatea organelor competente ale statului de constatare a contravențiilor și soluționare a cauzelor contravenționale (V. Guțuleac la S. Kotiughin, G. Petrov și alții)”. În același sens, considerăm oportună delimitarea noțiunilor de proces contravențional și procedura contravențională, ultima fiind doar o parte componentă a procesului, corespunzător procesul este totalitatea procedurilor.

Conform opiniei autorilor și cercetătorilor români Al. Țiclea, I. Tărăcilă și I. Stan, procedura contravențională este definită ca „activitatea organului competent ce presupune aprecierea cât mai corectă a pericolului social al faptei, justa individualizare și aplicare corectă a sancțiunii, având în vedere cauzele care exclud sau înlătură caracterul contravențional al faptei, sau răspunderea contravențională a făptuitorului”⁵.

Părtașii dreptului administrativ din România sunt de părerea că procesul administrativ este o activitate reglementată de normele administrativ-procesuale, a unor subiecți ai raporturilor administrativ-procesuale, special împuterniciți, pentru a soluționa unele litigii concrete în domeniul administrării de stat sau că această procedură de soluționare tripartită a litigiilor administrative. Cred că ar avea dreptate autorii acestei definiții în măsura în care se referă la locul și rolul dreptului contravențional în sistemul de drept al României, dar nu și pentru cazul Republicii Moldova, care odată cu intrarea în vigoare a Codului contravențional dreptul contravențional s-a separat de domeniul administrativ.

2.1. Identificarea scopului și sarcinilor procesului contravențional

Art. 374 al (1) din Codul contravențional prevede că procesul contravențional este „activitatea desfășurată de autoritatea competentă, cu participarea părților și a altor persoane titulare de drepturi și de obligații, având ca scop constatarea contravenției, examinarea și soluționarea cauzei contravenționale, constatarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea contravenției”⁶.

Analizând prevederile supra, stabilim că legiuitorul, prin relieffarea scopului, identifică trei etape distincte ale procesului contravențional: constatarea, examinarea și soluționarea cauzei. Corelând această normă cu art. 440 din Codul contravențional, observăm contradicții de lege, care nu ne permit să înțelegem cu claritate ce reprezintă „constatarea” contravenției: „Activitatea, desfășurată de agentul constator, de colectare și de administrare a probelor privind existența contravenției, deciziei privind examinarea contravenției în temeiul constatării agentului constator sau procesului-verbal cu privire la contravenție, de aplicare a sancțiunii contravenționale sau de trimitere, a dosarului, după caz, funcționarului abilitat să examineze cauza contravențională, din cadrul autorității din care face parte agentul constator, în instanța de judecată sau în alt organ spre soluționare”. Astfel, din art. 440 reiese că, „constatarea” include în sine examinarea, soluționarea cauzei.

Suntem de părerea că aceasta contradicție reprezintă, întâi de toate, o nedesăvârșire lingvistică a textului Codului Contravențional, și nu numai. Nu putem ignora necesitatea realizării unei distincții dintre termenii: constatare, examinare, soluționare și sancționare, care încorporează în sine un conținut juridic distinct.

Motivația realizării unei distincții este condiționată nu doar de necesitatea utilizării corecte a termenilor juridici, dar și având în vedere faptul că însăși Codul contravențional stabilește unele norme

---

⁵ Al. Țiclea, I.D. Tărăcilă, I. Stan, *Răspunderea contravențională: Teorie. Practică judiciară. Îndrumar de constatare și sancționare a contravențiilor. Legislație*, ediție revăzută și adăugită, București: Atlas Lex, 1996, p. 68.

⁶ Codul contravențional al Republicii Moldova, art. 374.

care, la anumite etape ale procesului contravențional, consacră diverse competențe subiecților care realizează funcții de constatare, examinare, soluționare și sancționare a contravențiilor. De exemplu, art. 399 al Codului contravențional stabilește că agentul constatator poate constata contravenții, ale căror constatare, soluționare și sancționare sunt atribuite competenței unor alte organe, însă, în astfel de cazuri, agentul va remite organelor respective procesele-verbale de constatare a contravențiilor.

În sensul aceleiași norme (art. 374), distingem *particularitățile* procesului contravențional:

- Este un ansamblu de norme contravenționale procesuale,
- Normele procesuale sunt stabilite în legea contravențională,
- Normele procesuale se aplică doar în cazul apariției raportului juridic contravențional,
- Procesul contravențional presupune activitatea desfășurată de autorități competente,
- Părțile procesului sunt persoanele fizice/juridice, titulari de drepturi și obligații,
- Scopul procesului contravențional: constatarea contravenției, examinarea și soluționarea cauzei contravenționale, constatarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea contravenției
- tipuri de proceduri: procedura de soluționare a propunerilor, a cerințelor și a plângerilor, de aplicare a stimulărilor, de soluționare a abaterilor disciplinare și procedura cu privire la contravențiile administrative.

Procesul contravențional cuprinde următoarele *sarcini*:

- deslușirea obiectivă, sub toate aspectele, a circumstanțelor cauzei examinate în curs;
- constatarea, examinarea și soluționarea cauzei contravenționale conform legii;
- identificarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea faptei contravenționale;
- prevenirea și curmarea contravenționalității, caracterul exemplarității sociale;
- educarea societății în spiritul respectării legii.

Aceste sarcini reliefate supra formează activități distincte ce contribuie la atingerea scopului procesului contravențional: activitatea privind jurisdicția contravențională (soluționarea corectă a cauzei contravenționale – nicio persoană vinovată pentru comiterea unei fapte contravenționale nu poate să se eschiveze de la răspunderea contravențională, precum și nicio persoană nevinovată de comiterea unei fapte contravenționale nu poate fi trasă la răspunderea contravențională) și activitatea de prevenție (stabilirea cauzelor și condițiilor ce favorizează contravenționalitatea, prevenirea de noi contravenții, resocializarea contravenientului).

Deslușirea obiectivă, sub toate aspectele, a circumstanțelor cauzei examinate în curs presupune că în procesul constatării faptei contravenționale comise, cercetării cazului în baza probelor acumulate, respectând strict principiile de bază ale dreptului contravențional și ale procedurii contravenționale, este necesar de a se stabili: dacă a fost încălcată norma materială a dreptului contravențional sau nu; există vinovăția făptuitorului; făptuitorul este subiect al răspunderii contravenționale sau nu; circumstanțele atenuante și circumstanțele agravante al faptei etc.

Constatarea, examinarea și soluționarea cauzei contravenționale în strictă conformitate cu legea rezidă în cercetarea corectă și exhaustivă a cazului contravențional, decizia cu privire la aplicarea sancțiunii contravenționale trebuie să fie adoptată în strictă corespundere cu cerințele legii, tipul și gradul sancțiunii contravenționale aplicate trebuie să corespundă gradului de pericol social al faptei comise.

Identificarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea faptei contravenționale, educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor, al întăririi legalității prevenirea contravențiilor, stabilirea cauzelor și a condițiilor ce au contribuit la săvârșirea contravenției ca sarcină a procedurii contravenționale, asigură efectuarea profilaxiei generale a contravenționalității, prevenirea de noi contravenții. Descoperirea fiecărui caz contravențional, stabilirea făptuitorului, a personalității lui, aplicarea față de vinovat a sancțiunii contravenționale, examinarea publică a cazului contribuie la asigurarea respectării normei de drept în societate.

Prin educarea/reeducarea contravenienților statul urmărește formarea unei atitudini corecte față de societate, față de ordinea de drept și față de regulile de conviețuire socială, transformarea conștiinței contravenientului, combaterea și lichidarea concepțiilor și deprinderilor antisociale. La fel, prin caracterul exemplarității sociale aceasta va influența și asupra altor persoane nestatornice de a se abține în a comite

contravenții, exercitând convingerea privind inevitabilitatea răspunderii contravenționale în cazul în care vor comite contravenții.

În spiritul adagiului latin *punitur quia peccatum est et ut ne peccetur* (este pedepsit nu doar fiindcă a greșit, dar și pentru a nu mai greși în viitor), apreciem complexitatea scopului urmărit de legiuitor prin instituirea unui sistem de măsuri de constrângere statală, concepute nu doar pentru a pedepsi făptuitorul, ci și pentru a servi drept o lecție moralizatoare, atât pentru contravenient, cât și pentru ceilalți membri ai societății, de a adopta conduite ce nu vor devia de la normele de drept.

Pe cale de consecință, procesul contravențional reprezintă o activitate care vădește mișcare treptată și continuă și care se exprimă foarte complex. În cadrul procesului contravențional sunt realizate un șir de acțiuni, care împreună conduc procesul contravențional spre atingerea scopului său. Suntem de părerea că legiuitorul național trebuie să-și revizuiască textul normei de la art. 374, 440 Cod contravențional, astfel încât să identifice separat scopul procesului contravențional de etapele lui.

Scopul procesului contravențional sunt protejarea persoanei, a societății și statului de contravenții, atragerea la răspundere contravențională a persoanelor vinovate, precum și repunerea în drepturile afectate a persoanelor ca urmare a săvârșirii contravențiilor.

2.2. Dimensiunea juridică a principiilor procesului contravențional

Activitatea procesuală presupune respectarea unor reguli generale pentru a asigura realizarea scopului și sarcinilor. Prin *principiile* de bază ale procesului contravențional se înțeleg regulile cu caracter general în baza cărora este reglementată întreaga desfășurare a procesului contravențional.

Trăsăturile principiilor procesului contravențional:

- Sunt categorii juridice care relevă ideile juridice și morale dominante în societate în materia procesului contravențional.

- Principiile își găsesc exprimarea concretă în instituțiile procesual-contravenționale.

- Își manifestă acțiunea pe tot parcursul desfășurării procesului contravențional.

- Principiile procesului contravențional sunt prevăzute de lege.

- Își găsesc reflectarea în unele tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

- Principiile sunt norme de aplicabilitate directă în cadrul procesului contravențional și sunt obligatorii pentru toți cei implicați în proces.

În contextul principiilor care guvernează procesul contravențional, cercetătorii autohtoni Ig. Trofimov și A. Crețu⁷ diferențiază trei categorii de principii:

a. principiile generale de drept, care sunt valabile și aplicabile pentru toate categoriile de raporturi juridice, inclusiv pentru cele de procedură contravențională;

b. principiile dreptului contravențional, sunt specifice raporturilor dreptului contravențional, inclusiv celui procesual;

c. principiile proprii procedurii contravenționale.

În același sens, subliniem că ultima categorie de principii, acelea ce se referă în exclusivitate la procedura contravențională, reprezintă nu doar categoria de principii care se regăsesc în textul Codului contravențional. Mai mult ca atât, multe dintre principiile procedurii contravenționale nu le vom întâlni relevante într-un articol aparte sau într-un capitol separat al Codului contravențional, dar vom deduce aceste principii din conținutul normelor legale ce reglementează anumite acțiuni de cercetare contravențională.

Potrivit art. 374 alin. (3) din Codul contravențional, „procesul contravențional se desfășoară pe principii generale de drept contravențional, în temeiul Constituției, al prezentului cod, al Codului de procedură penală, precum și al normelor dreptului internațional și ale tratatelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte”⁸. Astfel, legiuitorul nu a făcut o delimitare clară între principiile dreptului contravențional material și principiile dreptului contravențional procesual, dar a admis ca în cadrul procesului contravențional să fie utilizate

⁷ Ig. Trofimov, A. Crețu, *Drept procesual contravențional*, Chișinău, 2017, p. 243.

⁸ *Codul contravențional al Republicii Moldova*, art. 5-9.

principiile care se regăsesc în procesul penal, convențiile și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. În art. 5-9 Cod contravențional găsim trimiteri la principiile legalității, principiul egalității în fața legii, principiul dreptății, principiul caracterului personal al răspunderii contravenționale și principiul individualizării răspunderii contravenționale și sancțiunii contravenționale, în art. 375-381 Cod contravențional, sunt enunțate regulile de bază ale procesului contravențional, care nu sunt altceva decât principii specifice procedurii contravenționale (prezumției nevinovăției, inviolabilității persoanei, libertății persoanei de mărturisire împotriva sa, dreptul la apărare, limba de desfășurare a procesului, dreptul de a nu fi urmărit sau sancționat de mai multe ori, accesul liber la justiție, inviolabilitatea domiciliului, inviolabilitatea proprietății, oralității, procesului nemijlocit și altele).

Nu putem trece cu vederea și faptul că majoritatea principiilor procedurii contravenționale își au originea în textul Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale⁹. În mare parte, aceste reglementări cu caracter de principiu se regăsesc în art. 5-8; 13; 14; 17; 18 și altele. Din Convenție desprindem dreptul la libertate și la siguranță, prevăzut de art. 5 al Convenției, dreptul la un proces echitabil, prevăzut de art. 6 al Convenției, principiul potrivit căruia nicio pedeapsă nu poate fi aplicată fără a fi prevăzută de lege, stabilit la art. 7 al Convenției, dreptul la respectarea vieții private și de familie, prevăzut de art. 8 al Convenției, dreptul la un recurs efectiv, prevăzut de art. 13 al Convenției, principiul interzicerii discriminării, prevăzut de art. 14 al Convenției și altele.

În continuarea demersului, vom descrie unele dintre principiile enunțate mai sus:

a. Principiul legalității în procesul contravențional. Astfel, legalitatea este definită ca un principiu fundamental de drept, în baza căruia orice subiect de drept trebuie să respecte sau, după caz, să aplice legile în vigoare. Opinia generală care privește principiul legalității este că toate actele realizate în cadrul punerii în executare a legii să nu contravină legii. În acest sens, este necesar de făcut o precizare în ce privește corecta înțelegere a rigorilor care emană din principiul legalității în materie procesuală și în general în ramurile dreptului public, dar și în cazul aplicării acestuia în ramurile dreptului privat. Astfel, în ramurile dreptului privat principiul legalității presupune aplicarea regulii „se admite totul ce nu se interzice”, altfel spus – orice acțiune și orice act juridic este admisibil dacă prin lege sau prin convenirea părților nu este stabilit altfel. Pe când în dreptul public, în special în domeniul dreptului contravențional, aplicarea principiului legalității presupune că autoritatea care asigură procedura contravențională nu poate realiza alte acte, decât acele care sunt prevăzute de lege.

b. Principiul egalității în fața legii, consacrat în art. 6 din Codul contravențional, prevede că „persoanele care au săvârșit contravenții sunt egale în fața legii și a autorităților publice și sunt supuse răspunderii contravenționale fără deosebire de rasă, naționalitate, limbă, religie, sex, apartenență politică, avere, origine socială sau de orice altă situație”.

Acest principiu denotă faptul că toți participanții la procesul contravențional beneficiază de aceleași drepturi și obligații procesuale. Codul contravențional garantează aici nu doar excluderea temeiurilor discriminatorii de realizare a procedurii contravenționale, dar și oferă anumite garanții în această privință. Deci, nu doar declarativ „nicio persoană, indiferent de sex, rasă, naționalitate, religie, limbă vorbită, apartenență politică și alte criterii nu poate fi discriminat în cadrul unui proces contravențional”, dar legiuitorul oferă anumite condiții legale care să asigure aceste garanții de nediscriminare.

Potrivit art. 379 al Codului contravențional, desfășurarea procesului contravențional are loc în limba de stat, iar în cazul în care persoana care nu posedă sau nu vorbește limba de stat, aceasta are dreptul de a lua cunoștință de toate actele și materialele dosarului și de a vorbi în fața autorității competente să soluționeze cauza contravențională prin interpret.

După cum prevăd Constituția și alte legi, precum și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, anumite categorii de persoane pot beneficia de condiții speciale de investigare contravențională sau de garanția de a nu fi supuse cercetării și răspunderii contravenționale. Din această categorie fac parte reprezentanții diplomatici, deputații în Parlament, Președintele țării și alte persoane. Trebuie să remarcăm că excepția în cauză nu pune în poziție de inegalitate pe aceste categorii de

---

⁹ Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Roma, 04.11.1950, intrată în vigoare la 03.09.1953. Disponibilă pe: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (accesat la 22.04.2024).

persoane. O asemenea abordare este necesară pornind de la interesul mai superior al activității pe care o îndeplinesc aceste persoane în raport cu obiectul la care au atentat ele.

c. Principiul dreptății în procesul contravențional. Potrivit prevederilor art. 7 al Codului contravențional, persoana poate fi sancționată numai pentru contravenția în a cărei privință este dovedită vinovăția sa, cu respectarea normelor prezentului cod. *De facto*, acesta este expresia principiului constituțional al prezumției nevinovăției, prevăzut la art. 21 din Constituția Republicii Moldova: „Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale”. Prin urmare, sancțiunea contravențională urmează a fi aplicată doar față de persoana a cărei vinovăție este dovedită într-un proces echitabil, desfășurat public, pe principii de egalitate și contradictorialitate, „orice dubii fiind interpretate în favoarea acuzatului”. Procedura contravențională poate fi pornită doar pe marginea unei fapte care este prevăzută de Codul contravențional.

d. Principiul caracterului personal al răspunderii contravenționale. Codul contravențional stabilește că persoana este supusă răspunderii contravenționale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție. Este supusă răspunderii contravenționale numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea contravențională. Totodată, acest principiu enunță o regulă „de aur” a răspunderii contravenționale și anume că răspunderea contravențională este o răspundere subiectivă – bazată pe vinovăție. Deci, nu este posibilă de sancțiune contravențională decât persoana care a comis fapta, aplicarea și executarea sancțiunii nefiind transmisibile.

e. Principiul individualizării răspunderii contravenționale și sancțiunii contravenționale. Potrivit art. 9 al Codului contravențional, la aplicarea legii contravenționale se ține cont de caracterul și de gradul prejudiciabil al contravenției, de persoana făptuitorului și de circumstanțele atenuante ori agravante. Prin urmare, întreaga procedură contravențională urmează a se axa pe identificarea caracterului prejudiciabil al contravenției, caracteristica făptuitorului, precum și de identificarea prezenței circumstanțelor agravante și atenuante. În același timp, același art. 9 al Codului contravențional în alin. (2) stabilește că nimeni nu poate fi supus de două ori răspunderii contravenționale pentru una și aceeași faptă. Această situație permite excluderea cazurilor de sancționare dublă a persoanei pentru una și aceeași faptă. De regulă, sancțiunea trebuie să asigure realizarea scopului și funcțiilor de resocializare a făptuitorului. Considerăm că întâi de toate ea trebuie să fie adaptabilă, deci să permită adaptarea ei concretă la gradul de pericol al faptei și al făptuitorului. Această adaptare este rezultatul unui proces complex, căci ea cuprinde o serie de activități desfășurate de diferite organe, după criterii și reguli determinate, conform faptei săvârșite și persoanei care a săvârșit-o, la care uneori se adaugă o serie de factori externi, dată fiind dimensiunea spațială și temporală a fenomenului juridic. Având în vedere marea diversitate de circumstanțe în care poate fi comisă o contravenție, precum și particularitățile diverselor contravenții, este necesar ca legiuitorul să stabilească tipuri de pedepse ușor adaptabile. Oferind eficiență acestui principiu, legiuitorul a fixat pentru majoritatea contravențiilor măsuri de constrângere alternative.

f. Presumția de nevinovăție în procesul contravențional reprezintă principiul de bază a procedurii contravenționale și „temelia juridică” a întregului proces contravențional.

Deși în literatura de specialitate problema referitoare la prezumția de nevinovăție este una acceptată axiomatic în ce privește răspunderea de drept penal și cea de drept contravențional, totuși suntem de părerea că și acest „superstițiu” poate fi supus unei revizui. Legea contravențională are o misiune distinctă în acest sens, deoarece pe de o parte procedura contravențională este bazată pe principiul prezumției nevinovăției, potrivit căreia se stabilește că persoana care a comis fapta contravențională poartă răspundere numai în caz dacă a comis-o cu vinovăție în una din formele acesteia, iar pe de altă parte procedura contravențională reprezintă domeniul care reglementează aplicarea răspunderii pentru fapte „penale” neînsemnate. De multe ori, sub aspect procedural este abordată problema referitor la necesitatea dovedirii lipsei sau prezenței vinovăției făptuitorului, care stă în sarcina autorității publice care asigură realizarea acestui proces.

Pentru unele categorii de contravenții, cum sunt din domeniul circulației rutiere, făptuitorul se va considera nevinovat și respectiv nu va fi atras la răspundere contravențională în cazul în care vinovăția sa nu va fi demonstrată, însă în ce privește răspunderea contravențională pentru dauna de mediu, prin

aplicarea principiului prezumției vinovăției, însăși făptuitorul ar trebui să-și probeze lipsa vinovăției sale, aceasta fiind prezumată până la proba contrarie. În asemenea caz, sarcina autorității împuternicite de a examina cazul contravențional va fi de a constata elementele obiective și anume ale faptei, prejudiciului și raportului de cauzalitate dintre faptă și prejudiciu. Elementul subiectiv, și anume vinovăția sau mai bine spus lipsa acesteia, urmează a fi probat de făptuitor.

g. Operativitatea procesului contravențional și aplicarea cu celeritate a sancțiunii contravenționale constituie expresia unui principiu esențial care, deși nu este prevăzut expres în legea contravențională, consacră o coordonată procedurală importantă, și anume principiul celerității. Promptitudinea în aplicarea și punerea în executare a sancțiunilor juridice au valențe socioeducative ce țin de restabilirea ordinii juridice lezate. Statul, în serviciul societății, are interesul coincident cu interesul general să intervină imediat și să sancționeze prompt abaterile de la imperativele legii, doar astfel probând eficiența și utilitatea mecanismelor de constrângere, cu care este înzestrat în exclusivitate, precum și de prevenire a ilicitului și corijare a făptuitorilor. Nu negăm valoarea practică a principiului operativității procesului contravențional. Durata unui proces contravențional poate varia de la 20 minute la câteva luni (iar practica denotă că inclusiv la ani), ceea ce diferențiază capacitatea autorității de a utiliza în mod obiectiv aceste criterii de individualizare. În acest caz, criteriile de care se ține cont cel mai des sunt recunoașterea vinovăției și conduita făptuitorului după comiterea faptei ilicite. În cazul contravențiilor din domeniul circulației rutiere, autoritatea statului va lua în considerație inclusiv „antecedentele” contravenționale, care pot fi stabilite la locul examinării cauzei prin aplicații sau alte platforme digitale.

h. Principiul prevenirii și curmării faptelor contravenționale, conform căruia reglementarea contravențională și activitatea organelor executive privind realizarea acestei reglementări trebuie să asigure prevenirea comiterii acestor fapte prin conformarea la cerințele stabilite de lege și prin constrângere față de cei care le săvârșesc. Prin aplicarea constrângerii statale în cadrul procesului contravențional nu se urmărește cauzarea unor suferințe fizice sau umilirea celui vinovat, ci doar schimbarea comportamentului făptuitorului în unul pro-social, prevenirea săvârșirii de către acesta a unor noi fapte ilicite pe viitor. Pe de altă parte, prin efectul exemplului aplicării sancțiunii (relevant supra) față de făptuitorul nemijlocit, aceasta servește și misiunii de prevenție socială generală. Or, fermitatea sancționării contravenientului va exercita o influență pozitivă asupra altor indivizi care, respectiv, vor fi determinați să nu săvârșescă contravenții, deoarece pedeapsa va fi inevitabilă.

În demersul științific inițiat constatăm că procesul contravențional este marcat de trăsături distincte și variate, precum și pe anumite idei orientative, care își găsesc expresia atât în normele dreptului contravențional, cât și în principiile instituționale analizate în prezentul compartiment. Sintetizând cele expuse, principiile procesului contravențional trebuie, întâi de toate, să răspundă scopului general al legii contravenționale, prevăzut la art. 2 din Codul contravențional, și anume „apărarea drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărarea proprietății, ordinii publice, a altor valori ocrotite de lege, soluționarea cauzelor contravenționale, precum și prevenirea săvârșirii de noi contravenții”. Pentru desfășurarea procesului contravențional este important ca autoritățile competente ale statului să nu comită abuzuri, iar părțile participante să-și realizeze drepturile și interesele legitime fără limitări, să le fie asigurate garanțiile procesuale. Procesul contravențional trebuie să contribuie la apărarea orânduirii sociale și de stat, ocrotirea proprietății publice, întărirea legalității, prevenirea contravențiilor, precum și educarea cetățenilor în spiritul respectării legilor și a regulilor de conviețuire socială.

3. Concluzii

- Realizarea justiției contravenționale în cazul săvârșirii unor contravenții este posibilă în rezultatul îndeplinirii unei activități din partea statului, reglementată prin dispozițiile legii.
- Justiția contravențională reprezintă o componentă de bază a unei activități complexe și unitare care poartă denumirea de proces contravențional.
- Procesul contravențional reprezintă activitatea reglementată de lege, desfășurată într-o cauză contravențională, de către organele judiciare, cu participarea părților, a subiecților procesuali principali și a altor subiecți procesuali și care are ca scop constatarea la timp și în mod complet a faptelor care

constituie contravenții, astfel ca orice persoană care a săvârșit o contravenție să fie sancționată potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere.

- Scopul procesului contravențional rezidă în protejarea persoanei, a societății și statului de contravenții, atragerea la răspundere contravențională a persoanelor vinovate, precum și repunerea în drepturi a persoanelor afectate în urma săvârșirii contravențiilor. De aici, derivă doi vectori ai politicii procesual-contravenționale. Unul este orientat spre protecția persoanelor atrase în justiția contravențională, iar al doilea vizează fenomenul combaterii și prevenirii contravenționalității.

- Principiile de bază ale procesului contravențional constituie reguli cu caracter general în temeiul cărora este reglementată întreaga desfășurare a procesului contravențional. Ele determină structura raporturilor juridice procesuale și caracteristicile lui fundamentale. Principiile reflectă esența și conținutul procesului contravențional, caracterizează forma procesului contravențional, determină obiectul și metoda reglementării procesuale. sancțiunea contravențională este marcată de particularități distincte și variate, precum și de reguli proprii care o guvernează. Procesul contravențional se sprijină pe un fond de reguli, pe anumite idei orientative, care își găsesc expresia atât în normele dreptului contravențional, cât și în principiile instituționale analizate în prezentul compartiment.

- Este impetuoasă întreprinderea de măsuri legislative pentru remedierea unor lacune care vulnerabilizează procesul contravențional (de exemplu, cum este cazul art. 374 alin. (1) și art. 440 Cod contravențional privind fazele procesului contravențional). *Pentru a exclude orice echivoc, textul legislativ trebuie să fie formulat clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure.* Legea trebuie să precizeze cu suficientă claritate spațiul întins al puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, pentru a oferi persoanei o protecție adecvată împotriva arbitrarului. Suplinirea art. 374 din Codul contravențional cu un alineat care să prevadă „scopul procesului contravențional” este de a nu lăsa spațiu liber pentru nesiguranță și arbitraritate în soluționarea cauzelor contravenționale.